

Naturskyddsföreningen
Västerås

Västerås 2024-04-23

Västerås stad
Byggnadsnämnden
721 87 Västerås
byggnadsnamnd@vasteras.se

Detaljplan för Bjurhovda 17 och 3, Bjurhovda, Västerås, Dp 1935.
Diarienummer: 2024/00074

Naturskyddsföreningen i Västerås har tagit del av granskningsunderlagen Dp 1935 och lämnar nedanstående synpunkter. Fortsättningsvis förkortas Naturskyddsföreningen i Västerås enbart som Naturskyddsföreningen.

SLITAGE PÅ VÄRDEFULLT GRÖNOMRÅDE

I vårt remissvar till samrådet åberopade vi att fler personer än idag kommer att bo inom 300 meters promenad från det värdefulla grönområdet norr om planområdet, som kategoriseras som värdefullt i stadens översiktsplan. Det kommer att innebära att trycket på detta närmaste grönområde oundvikligen kommer att öka när det används som rekreationsyta för ännu flera personer (hundratals flera än idag). I Västerås Grönstrukturplan klargörs att fler boende i förhållande till parkytor ger ökat tryck på befintliga gröna områden, vilket ger större slitage på ytor och kräver mer underhåll (Grönstrukturplan s. 83).

Byggnadsnämndens svar till Naturskyddsföreningens synpunkt anser vi är ej acceptabel. Byggnadsnämnden skriver att, det höga trycket som det nämnda grönområdet kommer att uppleva, "kompenseras till viss del genom närheten till Bjurhovdaskogen". Vi anser att det inte handlar om "kompensation" eftersom de allra flesta boenden inte går till ett grönområde som ligger längre bort. Detta klarades i en studie om användningen av grönområden i Västerås (Medina 2016). Det är därför Boverket har satt som rimlig gräns 300 meter från bostaden. Vi anser att begreppet "kompensation" är en retorisk formulering som inte löser det konkreta problemet.

Vidare skriver Byggnadsnämnden att i granskningsförslaget säkerställer de "en fickpark för att komplettera befintlig grönstruktur". Naturskyddsföreningen anser att det inte handlar om någon "komplettering" (området saknar inte något som behöver "kompletteras"). Detta är ännu ett exempel på Byggnadsnämndens försök att övertala med retoriska formuleringar som döljer brister i planen. De förändringar som har gjorts av planförslaget efter samråd anser vi är otillräckliga. Den allmänna platsmarken i södra delen av planen som har gjorts om till park och allén i norra delen av planen är otillräckliga för det antal nya invånare som föreslås i planen.

I det tidigare skedet, i samrådsfasen, skrev vi: "Detta bör beskrivas och undersökas, särskilt med tanke på att det nämnda grönområdet kategoriseras som värdefullt i stadens översiktsplan". Vi ser inte att det har gjorts och därför överklagar vi beslutet.

FÖRTÄTNINGENS NEGATIVA SIDOR

Bland de nämnda konsekvenserna i detaljplaneförslaget (s. 15) saknas "sociala konsekvenser" av den föreslagna förtätningen. Naturskyddsföreningen tog upp i svaret i samrådsfasen, de problem vi ser med en överbelastning av rekreations- och grönområden. Det är ett av problemen med förtätning av ett bostadsområde. Men det finns även andra negativa sidor av en förtätning. Det finns många vetenskapliga studier som påvisar att ökad täthet leder till ytterligare sociala problem (vi lägger till en lista i slutet av detta dokument med referenser till artiklar/böcker som handlar om negativa konsekvenserna av en stads förtätning).

Naturskyddsföreningen anser, för västeråsarnas bästa, att den föreslagna planen att utöka andelen invånarna i detta område ska avslås. Vi ser tyvärr att byggnadsnämnden föreslår förtätning i Västerås endast på områden med utmaningar relaterade till socioekonomiska faktorer. Nu är det Bjurhovda, men tidigare har Naturskyddsföreningen lämnat kritiska synpunkter på förtättningsplaner på Råby och Bäckby, där det har förtätats flitigt de senaste åren.

Grönområdena måste värderas i relation till de som brukar dem: ligger ett grönområde i anslutning till ett socialt och ekonomiskt utsatt område så får det ett annat värde än om det ligger bredvid ett område där invånarna har tillgång till ett fritidshus. Ohälsa är vanligare bland socioekonomiskt svaga och bland personer med utländsk bakgrund, alltså just som många invånare på Bjurhovda är. Dessa grupper har inte lika stor tillgång till fritidshus eller egen trädgård som andra grupper, vilket ger sämre förutsättningar att vistas i gröna miljöer (Statens Folkhälsoinstitut 2009). Därför får de grönområden som finns på Bjurhovda ett mycket högt värde och följaktligen ett större slitage, som vi har skrivit ovan. Frågan nu är inte att behålla de nuvarande grönområdena utan att inte överbelasta dem. Överbelastningen innebär inte bara större slitage utan även minskat upplevelsekvallitet.

Naturskyddsföreningen anser att planförslaget saknar en djupare undersökning av konsekvenserna vid förtätning, både fysiska konsekvenser (det saknas en beräkning på kvadratmeter grönyta i relation till antal invånare inom 300 meter) och sociala konsekvenser (det saknas åtgärder för att minska de negativa sidorna med förtätning). I relation till detta hänvisar vi till vissa rapporter som vi listar här nedanför.

REFERERAD LITTERATUR I VÅRA SYNPUNKTER OM DETALJPLANEFÖRSLAGET:

Grönstrukturplan för Västerås tätort och serviceorter, antaget av kommunfullmäktige 9 mars 2023. Västerås stad. Tillgänglig på Internet:

<https://www.vasteras.se/download/18.33072eae187eac686b32e1e6/1683871961377/Gr%C3%B6nstrukturplan.pdf>

Medina, Eduardo (2016). *Jämställdhetsintegrering av grönstrukturplanen genom sociotopkartering: en studie om användningen av grönområden i Västerås*. Mälardalens högskola, Västerås. Tillgänglig på Internet:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mdh:diva-32451>

Statens folkhälsoinstitut (2009). *Grönområden för fler: en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa*. Östersund. Tillgänglig på Internet:

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/pagefiles/12222/R2009-2-Gronomraden-for-fler.pdf>

REKOMMENDERAD LITTERATUR OM FÖRTÄTNINGENS KONSEKVENSER:

- **Andersson, Ulf E. (2019). *Urbana ekosystemtjänster: arbeta med naturen för goda livsmiljöer*. Alnarp: Tankesmedjan Movium.**
Förtätning ökar slitage på parker. På grund av förtätningsåtgärder utsätts en del av grönområden för alltför hårt användartryck. Det blir helt enkelt för många människor per kvadratmeter grönyta.
- **Boverket (2010). *Planer som styrmedel för att minska samhällets klimatpåverkan*. 1. uppl. Karlskrona. Boverket.**
Ökad biltrafik i centrala delar leder i vissa fall till att boende i tätorter blir mindre attraktivt på grund av buller, försämrad luftkvalitet och minskad säkerhet. Dålig luft och bullersituation i centrala lägen är oftast orsakad av trafiken.
En inflyttning av arbetsplatser och bostäder till centrala delar innebär inte att andra verksamheter per automatik följer med, som t.ex. idrottsanläggningar och andra funktioner som är ytkrävande. Man får korta resor till arbetet med en hög andel kollektivtrafik vilket är bra men samtidigt ökar andra typer av resor. De övriga resorna, som utgör majoriteten av resorna, blir längre än vid glesare strukturer liksom att andelen kollektivtrafik för dessa går ner. Sammantaget ger detta försämringar avseende reslängd och färdmedelsval och högre utsläpp av CO₂. Förtätning som enda och enkel åtgärd kan alltså inte med säkerhet sägas leda till minskade transporter utan bör rimligtvis ses i ett större sammanhang och kombineras med andra åtgärder.
Förtätning kan också ge nackdelar som reducerad boendekvalitet och i förlängningen ökat transportbehov, om inte sammanhängande grönytor, promenadstråk, lek- och rekreationsområden finns i området eller i närheten.
- **Jenks, Mike, Burton, Elizabeth & Williams, Katie (red.) (1996). *The compact city: a sustainable urban form?* London: E & FN Spon.**
Här presenteras nyttor och faror med förtätning, med stöd i forskning från olika discipliner. Bland negativa aspekter tas upp bl.a. buller, luftföroreningar, vattenkonsumtion och dränering, intensifiering av transport, gentrifiering av centrala delar och social exkludering, brott, sociala konflikter mm.
- **Johansson, Anna-Karin, Kollberg, Sara & Bergström, Kent (2009). *Grönområden för fler: en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa*. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.**
En risk med att förtäta staden är att grönområden minskar och de är ett skydd mot värme och luftföroreningar. I stadsmiljöer uppmäts ofta högre temperaturer än i omkringliggande områden, och skillnaden i temperatur mellan städer och landsbygd kan ibland vara så stor som tolv grader. Fenomenet kallas urbana värmeöar (urban heat islands). Ännu en risk med att förtäta staden är att grönområden minskar i relation till befolkningen. Socioekonomiskt svaga grupper och de med utländsk bakgrund nyttjar grönområden i mindre utsträckning än andra grupper. Bland dessa är graden av fysisk aktivitet lägre men också ohälsan större. De har inte heller i lika stor utsträckning tillgång till fritidshus eller egen trädgård, vilket ger dem sämre förutsättningar att vistas i gröna miljöer.
- **Neuman, Michael (2005). *The Compact City Fallacy*. *Journal of Planning Education and Research* 25:11-26**
Driver tesen att den hållbara förtäta staden utgör en paradox, eftersom hållbarhetsnivå nås när den urbana densiteten blir mycket hög, men eftersom då ökar även föroreningar och minskar livskvalitet blir paradoxen att endast med en lägre densitet når man en bra livskvalitet (hållbar nivå).

- **Wingren, Carola, Alsanius, Beatrix, Karlén, Helena & Lidström, Viveka (2015). *Urbana nyanser av grönt. Om grönskans roll i en förtätad klimatsmart stad*. Movium, SLU.**
Tätheten och den hållbara staden: En tät stadsbebyggelse kan medföra negativa effekter på jordmån, luftkvalitet, mikroklimat, grundvatten, översvämningsproblematik och växt och djurliv. Även människors hälsa kan påverkas i en förlängning (Chiesura 2003, van den Berg et al. 2007). En långt driven förtätning kan också leda till andra komplikationer, som att stadskärnan endast med svårighet kan försörjas med mat och andra resurser, och att sophantering blir problematisk (Steel, 2008).

Remissyttrandet har sammanställts av arbetsgruppen Stadsplanering
Naturskyddsföreningen i Västerås

Med vänlig hälsning

Moa Olivensjö,

ordförande för Naturskyddsföreningen i Västerås

moaolivensjoo@gmail.com

073-808 44 32